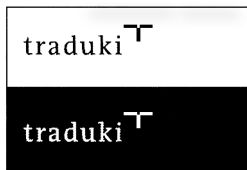

ВАЛТЕР КАПАХЕР

Дворецът
на мухите

The publication of this work was sponsored by TRADUKI, a literary network, which the Federal Ministry for European and International Affairs of the Republic of Austria, the German Federal Foreign Office, the Swiss arts council Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, the Goethe Institut, the Slovenian Book Agency JAK, the Ministry of Culture of the Republic of Croatia, the Department of Culture of the Government of the Principality of Liechtenstein, the Cultural Foundation of Liechtenstein, The Ministry of Culture of the Republic of Albania, and the S. Fischer Foundation are members of.

Тази книга се издава с подкрепата на ТРАДУКИ, литературна мрежа, в която са включени Федералното министерство на европейските и международните работи на Република Австрия, Външното министерство на Федерална Република Германия, Швейцарската културна фондация „Про Хелвеция“, Култур-Контакт Австрия, Гьоте институт, Словенската агенция за книгата JAK, Министерството на културата на Република Хърватия, направление „Култура“ в правителството на Княжество Лихтенщайн, Фондацията на Лихтенщайн за култура, Министерството на културата на Република Албания и фондация „С. Фишер“.

ВАЛТЕР КАПАХЕР

Дворецът на мухите

ПРЕВЕДЕ ОТ НЕМСКИ
Здравка Евстатиева

София, 2014

Walter Kappacher
Der Fliegenpalast

© 2009 Residenz Verlag
im Nieder sterreichischen Pressehaus
Druck- und Verlagsgesellschaft mbH
St. P lten – Salzburg – Wien

Здравка Евстатиева, превод, 2014
© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
© Илко Грънчаров, графично оформление и корица, 2014
© АГАТА-А Издателска група, 2014
ISBN 978-954-540-096-4

Всички права са запазени.

Ще ти покажа страха в шепя пясък.

Т. С. ЕЛИЪТ

Посвещавам на моите приятели

В ЕДИН от първите дни се замисли дали вече не е прекалено стар за това място, с което от детството го свързваха противоречиви чувства. Дали споменът за щастливите дни и седмици тук, преди толкова много години, не му скрои ужасен номер?

Това, което в Бад Фуш сега се наричаше *Грандхотел*, бе в действителност третокласен хотел или по-скоро гостоприемница. Навремето обаче, през деветдесетте години, на границата между двете столетия, семейството му, пък дори и по-разглезени гости в летните провинциални курорти на монархията не бяха толкова претенциозни като днес. Често се настаняваха в спалните на селяните, които през лятото спяха на тавана.

А сега нощното гърне под леглото ми е почти пълно, мина му през ума, и няма звънец, нито дори телефон, за да извикам Врони или Кресценц. Защо ли не останах в Ленцерхайде, при скъпия Карл? Стаята беше прилична, храната – първокласна. Истинска швейцарска – там ужасната война не е разрушила всичко. Противно на това, което си представяше в Ленцерхайде, и във Фуш не можеше да работи, както стана и в Швейцария. До момен-

та не бе успял да извлече полза за работата си от това, че никой не го безпокои.

Дори напротив, най-хубавото тук, във Фуш, беше познанството му с доктор Кракауер и той много се надяваше, че то няма да прекъсне – би било твърде сурово наказание за неволната му грешка. От три дни Кракауер сякаш бе потънал вдън земя, но, от друга страна, той самият през повечето време напоследък седеше в стаята си до прозореца и не можеше да повярва, че фантазията му, асоциативното му мислене съвсем са го изоставили.

Наистина, разсъждаваше той, дължа срещата си с Кракауер на моя припадък – на чудесната случайност, че той тъкмо минаваше оттам!

НЕЗАБРАВИМА е гледката на тънкия клонак, искрящата корона на... бука вероятно... фини жилки, линиите на живота... или явора? Как грееха листата, някои златисти, повечето зелени! Какво ми минава през ума в момента? Беше преди пет дни – или четири?

– Мисля, че вече можете да седнете, искате ли да опитате? Ако позволите, ще ви помогна.

Млад мъж, сивозелено пардесю, държеше ръката ми... явно отмерваше пулса. С другата ръка постави една шапка, моята шапка, в скута ми. Преди няколко години пак лежах така... пред вратата на една градина. В Алтаусзее, пред вилата на баронеса... Лхотски.

– Вие ли ви се свят?

Бастунът, който младият господин държеше, беше моят. Какво се бе случило?

– Дишайте – каза той, – дишайте спокойно.

Облечената в традиционни местни дрехи възрастна двойка, която допреди малко стоеше до мъжа, се отда-
лечаваше.

Виждал е вече това лице. Предишния ден? Ако добре си спомня, в компанията на... възрастна дама с ши-
рокопола шапка, може би майка му. Недалеч се чуваше шумът от двигателя на пощенска кола, която с пъшкане бързо се изкачваше нагоре по планинския път.

– Пулсът ви... Разрешете.

Младият мъж сниши глас.

– Господин Хофманстал, нали? Казвам се Кракауер, лекар съм. Пулсът ви, изглежда, се нормализира. Видях ви как паднахте пред оградата. Пренесохме ви тук на пейката. Господинът и госпожата помогнаха... В хотелската стая щях да ви измеря кръвното... Нищо чудно! Вървейки нагоре, човек буквално вижда как връхлита фьонът. Рано сутринта не се усещаше. Останете така още малко. Ако смятате, че мога да ви помогна, просто почукайте на вратата ми в хотел *Пост*, стая двайсет и две.

Мислите ли, че ще успеете да стигнете сам до селото? Вече е близо. Не бързайте, поседете още малко, господин Фон Хофманстал. Баронесата тръгна преди мен, ще се преоблечем и ще пием чай.

Впрочем тя е ваш почитател. С нея имате и обща позната – княгиня Мари фон Турн и Таксис.

Защо той сякаш потръпна в този миг? Заради връзката на княгинята с Рилке, за която всеки знаеше?

– Вчера ви видяхме при Магенбрюнл, баронесата веднага ви позна.

В понеделник ли беше? Вечерта във всеки случай се храни с апетит.

ЕДИН АВТОМОБИЛ, чийто двигател работеше на високи обороти, с димящ ауспух се приближаваше бавно към паркинга пред хотела. Х. спря за момент на входното стълбище, погледна мощната кола, шофьора с капитанска шапка; гюрукът на колата бе дръпнат назад.

Той се отмести и пропусна двама господа с дълги палта и кожени шлемове на главите, които излизаха от хотела. Неотдавна каза на Карл: „В тая шофьорска униформа, че и с очила на всичко отгоре, не бих познал и най-добрите си приятели“.

Тъкмо щеше най-сетне да влезе във фойето, отново се наложи да направи място – на хотелския пиколо Лео, който носеше два кувара, други два стискаше под мишници и извика, почти изграчи: „Добро утро, господин Фон Хоф...“ Горкият, навреме се сети какво го помоли повторно Х. преди час и половина, когато се срещнаха на пътя, минаващ през селото. Със сърп в ръка Лео косеше плевелите покрай стената на зимната градина и извика силно... – просто не умееше другояче; а може и да е забравил, че вече се видяха сутринта. Какъв ха-

рактер само! Не можеше да си представи, че този човек е способен на преструвки. Само дето фалцетът му никак не подхожда на грубоватия му вид. Х. си спомни колко учтиво се отнасяше баща му към обслужващия персонал и как той, синът, намираше това поведение за пресилено тук, в планината, а по-късно сам го възприе. Забеляза на отсрещната страна на пътя малко момиче в окъсани дрешки и с пръст в носа, което ги наблюдаваше; явно беше детето я на камериерка, я на готвачка. Стоеше пред входа на новия хотел, чието име той отново забрави.

Докато вървеше към рецепцията, се сети, че пощата ще пристигне най-рано към обед. Някои курортисти вече си заминаваха. До дивана във фойето имаше голям сламен плетен куфар, а отгоре му се виждаха два чадъра.

На колко ли години е Лео? Когато Х. пристигна с пощенска кола в Бад Фуш – за първи път не с волски впряг или с пощенския дилижанс, – остана впечатлен, дори някак се развълнува, когато намръщеното лице на Лео, помъкнал двата големи куфара от пощенската станция към хотела, изведнъж неописуемо грейна, разпознавайки го пред входа. Х. настоя сам да носи пътната си чанта.

– А, не може да бъде, господин докторе.

Слава Богу, в момента Лео не си спомни името му. Вероятно, разсъждаваше той, затова така ме впечатли, защото слугата не позна в мен известния писател, а просто дългогодишния летовник, който идва тук от млади дни. Последното му посещение все пак беше преди до-

ста години. Дали не беше през онова лято, когато след смъртта на мама нищо не бе в състояние да накара татко да напусне Виена, мислеше, докато изкачваше стъпалата към стаята си? Не... през хиляда деветстотин и осма беше за последен път във Фуш, през онзи дъждовен юли, върховете бяха покрити със сняг, когато, далеч от жена си и децата, той се бе усамотил тук, за да работи върху *Флориндо*.

На колко ли години е Лео сега? Във всеки случай доста се измъчваше, докато влачеше куфарите към стаята на третия етаж. Много му напомняше на недодяланите селяни и дървосекачи от картините на Алфонс Валде и Албин Егер-Лийнц.

СЕГА МУ СЕ ПРИИСКА да чете писмата на Александер фон Вилерс за Бад Фуш, за Санкт Волфганг, както по онова време се е казвало населеното място. Но първият том от изданието, който взе със себе си за пътуването, остана при Карл – той начаса бе заплепен от обаянието на писмата. Вилерс, помисли си, по-скоро е злословил за Фуш, предпочитал е да прекарва летата си във Ферлайтен, в гостоприемницата *Лукасханзл*, и явно се е качвал веднъж в годината, а може и по-често до Фуш, за да погледа за няколко часа живота в курорта и след това да се чувства още по-добре във Ферлайтен. Той самият прекара добре преди пет години във Ферлайтен. Защо не се сети за Ферлайтен, когато вече не

издържаше в Швейцария и се замисли къде да прекара първата половина на август, преди да продължи с писането в Алтаусзее, при семейството?

През хиляда деветстотин и деветнайсета, когато беше толкова болен, когато цяла Виена страдаше от грипа, той се усамоти във Ферлайтен в подножието на Гросглокнер и в продължение на три седмици, бидейки единственият гост, се хранеше заедно с домакините в кухнята. Смееше ли да тръгне пеша по Княжеския път към Ферлайтен? Поне част от разстоянието може да извърви – до стръмнината със скалните стъпала. Ферлайтен едва ли се е променил чак толкова през последните години, както Бад Фуш. С мъка се удържа да не напише на жена си, да ѝ съобщи колко много се е изменил Бад Фуш, толкова, че при първата разходка едва се оправи сред многото нови сгради и хижи. След това замалко да се разплаче в стаята си от разочарование, но после го приписа на изтощението от изморителното пътуване. Не, Герти само щеше да се разтревожи за него и нищо чудно да изпрати Кристиане да го нагледа. Герти беше щастлива, че най-после всички деца са около нея в Алтаусзее, особено двете момчета, които и бездруго скоро отново щяха да се пръснат.

Ще свикна с всички промени, зарече се той. Главната улица сега бе станала по-широка и, както му се струваше, още по-прашна, виеше се във формата на буквата S през малкото селце, което беше още по-гъсто застроено, къща до къща, с хотели, минерална баня, представителства, пощенска станция, малък магазин; в края на селото дори се мъдреше боядисана в пастелно жълто

вила. В центъра, откъм планината, на невисоко плато все така се издигаше малката църква, зад която широка пътека водеше нагоре към плувния басейн и княжеския извор. Гъстата някога гора по склона зад грандхотела в ниското вече бе напълно изсечена. Стръмният горски път от северната страна се виждаше открит; изкачването към Кройцкьопфл под палещите лъчи на слънцето сигурно бе доста трудно.

АНГЕЛ МОЙ, портиерът току-що ми донесе дебелия пакет с пощата, която ми изпращаши. Седя в читалнята с няколко вестника и чакам да стане време да отида в столовата. Снощи на вечеря бяха оставили твоята телеграма на мястото ми... Страшно се зарадвах, че сте добре и се забавлявате. Когато тук горе е така горещо, както днес, и ободите хапят, а хората се изтягат около басейна, си мисля за вас – че също лежите на плажа в Алтаусзее и плувате...

В Ленцерхайде беше много хубаво, милият Карл така трогателно се грижи за мен – беше като папач в лудница, мина ми дори веднъж през ума... Сигурно вече си получила картичките ми оттам. Прощавай, че не можах да ти напиша писмо. През юли в цял Граубюнден и последната таванска стая е запазена от месеци напред. Там да си хотелиер! Сезонът трае осем седмици, но за това време хората

са изкарвали достатъчно пари и заминават за Париж или Кан. Освободиха ми за писане още една таванска стаичка, сложиха ми маса и голям фотьойл и постлаха един хубав килим от собственото си жилище. И все питаха дали храната ми харесва – накратко, такива хотелиери при нас няма. Камериерката е много хубава и с добри обноски. А отвън в коридора има място за гладене, една гладачка изчисти всички прашни петна от сивия ми костюм.

Странно, че с теб никога не съм се качвал във Фуш. Вероятно – спомняйки си моите детски години тук, горе – не съм искал да причинявам същото на децата. А и комфортът, на който си свикнала, щеше да ти липсва.

С каква радост само си спомням за хубавото ни пътуване до Италия през май, особено за Сиракуза. Не ти казах какво си представих при кладенеца Аретуза: как наемам сега стая тук, оставам цялото лято и работя върху **Тимон**. А ти ми изпращаш папките и всичко, което ми е нужно...

Както е казал Изеп* пред храма в Сегеста: „Не ви ли се струва и на вас, че гледан отдалеч, докато се изкачвахме дотук, изглежда по-красив? Грациозен. А сега тези груби, монументални колони...“ Как ни напомняше крехкия макет на йонийски храм в музея в Палермо...

* Себастиан Изеп (1884–1954) – австрийски художник – бел. прев.

Да, близостта – това си помисли в Сегеста. И също: кой ли бог е обитавал тук? Всичко това надхвърля представите ни, надминава нашите човешки мерки, и се огледа за Герти...

Днес обаче си мислех да прекъсна престоя във Фуш и да дойда при вас в Аусзее. Смятах да ти пратя телеграма, да провериш дали са заети всички стаи в нашата къща...

Не, помисли си, не мога да ѝ причиня това. Най-сетне и трите деца са заедно; Раймунд и бездруго след десет дена заминава за Берлин. До тогава трябва да издържа тук. Един-два дена, докато се види с момчетата, ще спи на дивана в кабинета си в хижата...

Макар че Карл го посъветва да изчака, нужно е време, докато организъмът свикне с надморската височина на Ленцерхайде, накрая той изпрати телеграма до гранд-хотела в Бад Фуш.

Осем и половина, той включи настолната лампа. Трябва да напиша на Герти, мина му през ума, че и тук в хотелите са въвели електрическото осветление. Че желязната кована решетка на църквата през повечето време е затворена, защото миналата година са откраднали една барокова статуетка на Дева Мария. И че едновременно туристически пътеки тук-там са обрасли с трева или храсталак. Затова са разширили пътя към плувния басейн и онзи към Адолфинския извор.

Той извади калъфа с очилата от джоба на редингота и отвори папката с листата. Все нещо ще да е правил в Ленцерхайде, помисли си, вдигайки мастилницата срещу лампата. Трябваше да я държи наклонена, за да по-

еме перото мастило. Преди отпътуването не намери мастило *Пеликан* в книжарницата си във Виена. Моливи-те... Там често им се оплакваше, че след войната моливите вече не са със същото качество; случваше се след няколко месеца написаното почти да не се чете.

ПРОКАРА носната кърпа по облегалката на разнебитената пейка. Между дъските имаше паяжини, той изтри седалката с кърпата, после сложи отгоре папката. Още първите дни забеляза, че курортистите не сядат на пейките покрай пътеките, а се настаняват на терасите на грандхотела, на хотел *Пост* или на *Бергхоф*; пейките в селото бяха малко. Когато седна, си спомни, че е седял на същата пейка и като дете, и като младеж, дори е лежал тук, сложил книга под главата си. Навремето родителите му все се оплакваха, че при следобедните разходки никога не се намира свободна пейка, навсякъде са насядали курортисти и си бърбят. Чак по-късно, на осемнайсет години, на няколко пъти успя да се сближи във Фуш със свои връстници – с весели девойки виенчанки или с младия американски художник Ричард, с когото се фехтуваше с рапира. Беше през онзи юли, когато неочаквано застудя и за сгряване те използваша всекидневната фехтовка или играта на кегли край игрището до плувния басейн.

Някои от пътеките бяха разширени, най-вече онези, които водеха към различните лечебни извори, други бя-

ха обрасли в трева, станали почти невидими. Малкото селце, където едно време съществуваша само двата хотела, телеграфната станция и няколко приличащи на хижи представителства, се бе разширило, но любимите му три-четири пейки все още си стояха. Пейката зад хотела, където една пътека водеше нагоре по стръмния склон, бе килната назад; ако седне, ще му е трудно да стане.

Карл го закара до Букс, откъдето взе влака за Цел ам Зее и по време на пътуването той се помъчи да си спомни кога за последен път бе вървял от Бад Фуш до Ферлайтен.

Отвори книгата, сборник избрани разкази на Хенри Джеймс, която синът му Раймунд бе донесъл отнякъде, без да я прочете. На заглавната страница бе написано с лилаво мастило името на притежателя – Петер Слатер. Взе я заедно с още няколко други книги в Швейцария, защото авторът беше брат на психолога Уилям Джеймс, чиито произведения той отдавна ценеше. По средата на книгата, между две страници, се бе залепило смачкано насекомо. След закуската легна и зачете разказа *The Lesson of the Master*: „He had been informed that the ladies were at church...“ Почувства се добре, воден от уверената ръка на автора. Но сега трябваше да се заеме с нещо друго.

Вероятно бе налудничаво да идва отново тук; сигурно сбърка с отиването до Граубюнден, времето, прекарано там с приятеля... Но къде? Къде? Настроението му доста се влоши от мисълта, че лятото и есента – сезоните, през които работеше добре, щяха да отминат

безрезултатно заради неправилно избраното място и непостоянното време. В красивото планинско село в Швейцария изпитваше някакво раздразнение. Дори Карл, станал един от най-доверените му хора, когото непременно искаше да види това лято, Карл, който след дълго умуване бе предложил Ленцерхайде, дори Карл този път на моменти не издържаше. Предпочиташе да седи в хотелската си стая, над ръкописите или четейки *Разговори с Гьоте* на Екерман, които винаги му въздействаха вдъхновяващо. Когато не можеше да напредне с *Тимон*, отваряше папката с *Кула*, пето действие, после отново *Тимон*. Разговорите с Карл, на когото бе прочел откъси от първото действие, този път не му бяха помогнали много.

От друга страна, откакто преди няколко седмици разказа на Карл в детайли романа *Андреас*, той не му излизаше от главата. Валтер Брехт му бе обърнал внимание на *Ардингело* на Хайнзе* и му бе изпратил своето изследване за Хайнзе. Когато в Ленцерхайде не бе в състояние да прави нищо и фантазията му бе блокирана, нахвърляше върху един лист бележки за проекта *Андреас*. Отдавна вече бе установил, че италианската част на романа се е получила толкова обширна, че може да разруши цялото; въпреки това продължаваше да изпис-

* Йохан Якоб Вилхелм Хайнзе (1746–1803) – германски писател, учен и библиотекар. Епистоларният роман *Ардингело* е най-известното му произведение, което оказва влияние и върху романтизма – бел. прев.

ва лист подир лист с откъси, скици, бележки. Дали да не се заеме сериозно с идеята си, късно есента да замине за Сиракуза и там да работи върху романа. За него Сиракуза бе връхната точка в сицилианското им пътуване през пролетта, прекрасен подарък за рождения ден, който сам си направи. Често го потискаше мисълта, превърнала се почти в убеждение, че и трите големи работи – двете театрални пиеси и романът – могат да останат само фрагменти.

Та значи, докъде стигнахме? Той взе двата най-горни листа от папката. Експозето за *Тимон*. Карл даде предложението да направи сбито обобщение на всичко написано досега. След това въз основа на разговорите им за пиесата изготви бележките с финия си почерк. Ако ги гледаше по-продължително време, като че ли леко му се завиваше свят. Това беше в деня преди излета в Горен Енгадин, по време на който изненадващите болки в сърдечната област ги принудиха да се върнат, а Карл ужасно се изплаши.

Трябва ми, помисли си той, някой като граф Хари Кеслер, по-буден дух; да се оттегля с него няколко дни на спокойствие, както навремето за либретото на *Кавалерът на Розата*, това навярно ще съживи вялите ми асоциации. Как се зарадва само наскоро на писмото от Кеслер, след дългогодишно мълчание! Нервите ми, неврастенията ми накрая не издържаха бурния темперамент и суетата му. А освен това Кеслер притежаваше и изключителен усет към политиката и темата на тази политическа комедия сигурно щеше да подбуди у него много размисли.